

Oppgave 1

1. Rettigheter til hyttene

1.1 Konflikten mellom Sigelinde og konkursboet vedrørende hytten

Partene i saken er Sigelinde og Arnes konkursbo ("Konkursboet").

Konkursboet krever å ta beslag i hytten. Sigelinde motsetter seg dette.

Problemstillingen er om boet kan ta beslag i hytten overfor Sigelinde.

Det rettslige grunnlaget er dekningsloven (deknl.) § 2-2 og tinglysingsloven (tgl.) § 23.

Det følger av deknl. § 2-2 at fordringshavere har rett til dekning i ethvert formuesgode som tilhører skyldneren på beslagstiden. Med beslagstiden menes det tidspunkt da kjennelse om konkursåpning ble avsagt av tingretten, jf. deknl. § 1-4 tredje ledd og konkursloven § 74.

Deknl. § 2-2 gir uttrykk for aksiomet *ingen kan overdra en større rett enn en selv har*.

Spesialanvendt på regelen blir aksiomet slik: *Ingen debitor kan overdra til kreditor en større rett enn debitor selv har*. På beslagstiden er hytten overført til Sigelinde. Hytten tilhører ikke lenger konkursskyldner Arne. Som et utgangspunkt er hytten unntatt boets beslagsrett; Sigelinde har en separatistrett.

Deknl. § 2-2 må suppleres av rettsverns- og ekstinksjonsregler, jf. NOU 1972:20 s. 255.

Spørsmålet blir om konkursboet likevel kan ta beslag i hytten etter reglene om kreditorekstinksjon.

Tgl. § 23 første ledd første punktum bestemmer at for at en rett ervervet ved avtale skal stå seg overfor konkurs, må rettsstiftelsen være tinglyst senest dagen før konkursåpning. "[R]ett ervervet ved avtale" omfatter frivillige disposisjoner, se HR-2017-33-A (Forusstranda, avsnitt 39-40). Sigelinde fikk hytten frivillig overført til seg fra Arne. Disposisjonen er omfattet av bestemmelsen. Konkurs ble åpnet den 4. april 2025. Sigelinde tinglyste aldri sitt erverv. Hun har derfor i utgangspunktet ikke rettsvern overfor konkursboet.

Fra tinglysingskravet i tgl. § 23 er det gjort enkelte unntak. Selv om det ikke fremgår uttrykkelig av bestemmelsen, er det sikker rett at unntaket for hevd i tgl. § 21 andre ledd andre punktum gjelder også her. Hevdsunntaket må suppleres av en ulovfestet regel om selvstendig rettsvernshevd, hvorefter en erverver som har hatt rådighet over eiendommen i full hevdstid anses for å ha fått rettsvern uten tinglysing, se HR-2021-1773-A (avsnitt 70). Sigelinde fikk hytten overført sommeren 2004 og har tilbrakt sine ferier der siden. Konkurs ble åpnet 4. april 2025. Sigelinde har dermed hatt rådighet over hytten i full hevdstid, jf. hevdslova § 2, og oppfyller vilkårene for selvstendig rettsvernshevd.

Det kan imidlertid utledes av HR-2017-33-A (Forusstranda) at den som av økonomiske grunner bevisst unnlater å tinglyse sitt erverv, ikke kan anses å ha en rettsvernet rett ved selvstendig rettsvernshevd (avsnitt 57 flg.). Sigelinde unnlot å tinglyse sitt erverv for å spare dokumentavgift. Hun anses derfor for ikke å ha oppnådd rettsvern, selv om hun oppfyller vilkårene for rettsvernshevd.

Konklusjon: Konkursboet kan ta beslag overfor Sigelinde.

1.2 Konflikten mellom Sissel og konkursboet vedrørende hytten

Partene i saken er Sissel og konkursboet.

Konkursboet krever å ta beslag i hytten. Sissel motsetter seg dette.

Problemstillingen er om boet kan ta beslag i hytten overfor Sissel.

Det rettslige grunnlaget er dekl. § 2-2, tgl. § 23 og dekl. § 5-2.

Det følger av dekl. § 2-2 at fordringshavere har rett til dekning i ethvert formuesgode som tilhører skyldneren på beslagstiden. Det vises til bemerkningene til bestemmelsen ovenfor i punkt 1. På beslagstiden har Arne overført hytten til Sissel. Utgangspunktet er derfor at konkursboet ikke kan ta beslag i den.

Dekl. § 2-2 må suppleres av rettsverns- og omstøtelsesregler, jf. NOU 1972:20 s. 255.

Første spørsmål blir om det er grunnlag for kreditorekstinksjon etter tgl. § 23.

Etter tgl. § 23 får en frivillig stiftet rett rettsvern overfor skyldnerens konkurs dersom denne rett er tinglyst senest dagen før konkursåpningen. Sissel tinglyste sitt erverv i oktober 2024, som er mange måneder før konkursåpningen. Hun har dermed rettsvern overfor konkursboet.

Det er ikke grunnlag for kreditorekstinksjon.

Et neste spørsmål er om disposisjonen hvorved hytten ble overført til Sissel, kan omstøtes.

Det følger av dekl. § 5-2 første ledd at "[g]ave som skyldneren har fullbyrdet senest ett år før frisdagen, kan omstøtes". Med frisdagen menes dagen da konkursbegjæring kom inn til tingretten, jf. dekl. § 1-2 første ledd. Alle gavedisposisjoner foretatt innen ett år før denne fristen er omstøtelige. For skyldnerens nærstående, herunder barn, jf. dekl. § 1-5 nr. 1, gjelder en utvidet omstøtelsesfrist på to år, jf. dekl. § 5-2 andre ledd. Det avgjørende er om det foreligger en gave som ble fullbyrdet innenfor omstøtelsesfristen på to år.

I fravær av holdepunkter for noe annet, forutsettes overføringen av hytten å være en gave i rettslig forstand. Det foreligger en formuesforskyvning i berikelseshensikt, jf. Rt. 1996 s. 1647. Gaven anses fullbyrdet når oppfyllelsesakten og rettsvernsakten er gjennomført, se juridisk teori og dekl. § 5-10. Hytten var overført og tinglyst høsten 2024, og må anses fullbyrdet på dette tidspunkt. Gaven ble dermed fullbyrdet rundt seks måneder før konkursåpningen. Disposisjonen ble følgelig foretatt vel innenfor omstøtelsesfristen.

Gavedisposisjonen kan omstøtes. Hytten tilbakeføres til skyldneren, jf. dekl. § 5-11, og er dermed gjenstand for beslag etter dekl. § 2-2.

Konklusjon: Konkursboet kan ta beslag i hytten overfor Sissel.

1.3 Konkursboet mot Arne(?)

Bostyreren vil forsøke å leie ut hyttene i påsken 2025. For kandidaten er det uklart om dette er ment å reise noen problemstilling. Av den grunn gis noen bemerkninger.

Det antas at boet i kraft av beslagsretten kan leie ut hyttene, jf. punkt 1.1 og 1.2 ovenfor. Konkurskyldner Arne kan ikke lovlig nyttiggjøre seg av sin utleierett. Konkursloven § 100 oppstiller et rådighetsforbud overfor skyldneren hvorefter han er uberettiget til å forføye over boets eiendeler, ta imot oppfyllelse for boets fordringer, og til å pådra boet forpliktelser.

Arnes utleierett er stiftet ved avhendelsesforbehold. Det kan hevdes at dette bør ha betydning. Utleieretten kan sies å stå seg overfor konkurs etter tgl. § 23, jf. tgl. § 21 tredje ledd. Denne bestemmelsen gjelder imidlertid overfor tredjemenn, og er ikke anvendelig i forholdet mellom skyldner og konkursbo. Konkursboet overtar nettopp de formuesgoder (og rettigheter) som tilhører skyldneren, og velger selv hvordan å råde over disse.

Konklusjon: Konkursboet kan leie ut hyttene.

2. Hjalmar's hevingsrett overfor Arne

Partene i saken er Hjalmar's Badeland AS ("Hjalmar") og konkursboet.

Hjalmar krever å heve avtalen med Arne. Konkursboet motsetter seg dette og krever inntreden i kontrakten.

Spørsmålet er om Hjalmar har en hevingsrett.

Det rettslige grunnlaget er kjøpsloven (kjl.) § 62 og dekn. kapittel 7.

Hjalmar har den 10. april 2025 fremsatt hevingserklæring overfor Arne under henvisning til kjl. § 62. På dette tidspunkt var Arne under insolvensbehandling; konkurs åpnet seks dager tidligere. Hjalmar's eventuelle hevingsrett beror derfor på reglene i dekningsloven kapittel 7, se kjl. § 63.

Det følger av dekn. § 7-7 at medkontrahenten kan heve avtalen dersom konkursboet "ikke trer inn i skyldnerens avtale" eller "ikke oppfyller eller stiller sikkerhet" etter dekn. § 7-5. Hevingsretten avskjæres altså dersom konkursboet trer inn i avtalen eller oppfyller eller stiller sikkerhet.

Konkursboet ved bostyrer har erklært inntreden i Arnes kontrakt med Hjalmar. Konkursboet har etter dekn. § 7-3 første ledd rett til å tre inn i skyldnerens gjensidig tyngende avtaler. Inntreden er tvungen overfor medkontrahenten. Hjalmar kan derfor ikke protestere mot at boet trer inn i avtalen.

Fordi konkursboet trer inn i avtalen, er Hjalmar's hevingsrett bortfalt. For øvrig dekkes Hjalmar's krav etter kjøpekontrakten som massefordring, jf. dekn. § 7-4 første ledd andre punktum.

Konklusjon: Hjalmar kan ikke heve avtalen.

3. Tvangssalget av UTV-en

3.1 Panterrettighetenes innbyrdes prioritet

Partene i saken er utleggstaker, Svein Fjellhaug ("Svein") og salgspanthaver.

Partene er enige om at Sveins håndpanterett og salgspanteretten er gyldig stiftet. Utleget forutsettes gyldig stiftet etter reglene i dekningsloven og tvangsfullbyrdsloven. Det foreligger dermed kolliderende rettigheter.

Spørsmålet er hvilken prioritet panterrettighetene har.

Det rettslige grunnlaget er panteloven (pantel.) § 1-13.

Utgangspunktet er først i tid, best rett. Dette kommer til uttrykk i pantel. § 1-13, hvorefter den først påheftede panterett skal gå foran. Salgspanteretten ble stiftet i 2021, utlegget i februar 2025 og håndpanteretten i mars 2025. I utgangspunktet skal prioritetsrekkefølgen reflektere stiftelsestidspunktene, slik at salgspanteretten har førsteprioritet, utlegget annenprioritet og håndpanteretten tredjeprioritet. Dette utgangspunktet kan imidlertid fravikes etter reglene om "rettsvern" (ekstinksjon), se pantel. § 1-13.

Første spørsmål er om utleggstaker kan fortrenge salgspanteretten etter reglene om kreditorekstinksjon. Det avgjørende er om salgspanteretten hadde rettsvern da utleggstaker foretok den foreskrevne sikringsakt.

Det følger av pantel. § 3-17 første ledd første punktum at salgspant ved forbrukerkjøp får rettsvern ved at avtalen om salgspant er inngått senest samtidig med at tingen er overgitt til kjøperen. Her gis det ingen konkrete opplysninger utover at salgspanterett ble etablert "i forbindelse med kjøpet i 2021". Det forutsettes at avtale om salgspant ble inngått før UTV-en ble overgitt til Arne. Rettsvernskravet er dermed oppfylt.

Fordi UTV-en ikke er registrert, gjelder ikke rettsvernskravet om tinglysing i pantel. § 3-17 tredje ledd.

Det forutsettes at kravet om angivelse av pantobjektet og den sikrede kjøpesum er oppfylt, jf. pantel. § 3-17 fjerde ledd.

Rettsvernskravene i pantel. § 3-17 er oppfylt. Salgspanteretten fikk rettsvern i 2021.

Utlegg i løsøre som ikke omfattes av pantel. § 5-5 (registrert motorvogn), får rettsvern etter håndpantregelen i pantel. § 3-2 eller ved tinglysing på saksøktes blad i Løsøreregisteret. Utleget i UTV-en ble tinglyst umiddelbart etter det ble tatt. Sikringsakten (i denne relasjon ikke rettsvernsakten) ble dermed gjennomført i februar 2025.

Salgspanteretten hadde rettsvern da utleggstaker tinglyste. Det er derfor ikke grunnlag for kreditorekstinksjon.

Delkonklusjon: Salgspanteretten står seg overfor utlegget.

Neste spørsmål er om Svein fortrenger utlegget etter reglene om avtaleekstinksjon.

Det rettslige grunnlaget er godtroervervloven (ekstl.) § 1.

Rettsvern etter panteloven er ikke til hinder for ekstinksjon etter godtroervervloven, jf. pantel. § 1-2 fjerde ledd. Det kan derfor være grunnlag for ekstinksjon selv om utlegget har rettsvern etter pantel. § 5-6.

Ekstl. § 1 nr. 1 oppstiller fire kumulative ekstinksjonsvilkår. For at Svein skal fortrenge utlegget, må disse være oppfylt.

Det første ekstinksjonsvilkåret er at en løsøretting må være "avhend[et] mot vederlag [...] til pant". Arne tok opp lån hos Svein og pantsatte UTV-en til fordel for ham. Det foreligger en avhendelse mot vederlag til pant. Vilket er oppfylt.

Det andre ekstinksjonsvilkåret er at avhenderen må ha "sitte[t] med tingen". Dette er legitimasjonsvilkåret. Ordlyden tilsier et krav om fysisk besittelse. Dette bekreftes i forarbeidene, hvor det angis at det sentrale er om avhenderen "fysisk sett var herre over tingen" på samme måte som en eier, jf. Ot.prp. nr. 56 (1976-77) s. 36. UTV-en var eid av Arne og må forutsetningsvis ha vært i hans besittelse. Han var dermed legitimert. Vilket er oppfylt.

Det tredje ekstinksjonsvilkåret er at mottakeren må ha fått tingen "overlever til seg". Dette er sikringsaktsvilkåret. Ordlyden tilsier et krav om fysisk overlevering. Det avgjørende er at avhenderen blir fratatt sin legitimasjon, se Ot.prp. nr. 56 (1976-77) s. 38. Svein fikk UTV-en overlevert den siste helgen i Mars. Vilket er oppfylt.

Det fjerde ekstinksjonsvilkåret er at mottakeren må ha vært i aktsom god tro på overleveringstidspunktet, jf. "overlevert til seg i god tro". Godtro-vilkåret presiseres i ekstl. § 1 nr. 2. Her fremkommer det at mottakeren verken må ha forstått eller etter omstendighetene burde ha forstått at avhenderen manglet rett til å disponere over tingen slik han gjorde. Det er ingen holdepunkter for at Svein kjente til andre panthavere. Spørsmålet blir om han burde ha kjent til disse.

For alternativet "burde forstått" må det anlegges en objektivisert aktsomhetsnorm. Vurderingstemaet er om omstendighetene rundt avhendingen generelt sett gir grunn til mistanke.

Arne fortalte aldri Svein om sine økonomiske problemer. Det var derfor ingen foranledning til nærmere undersøkelser. Mot dette kan innvendes at opptak av et kortsiktig lån i seg selv tilsier illikviditet og derved økonomisk uføre. Det er klart at slikt lånopptak gir et inntrykk av pantsetterens økonomiske situasjon, men en dårlig økonomi er ikke ensbetydende med andre rettighetspretendenter. Dermed var det ingen grunn til mistanke.

Det kan hevdes at Svein burde ha sjekket Løsøreregisteret. Utleget var tinglyst der. En kan imidlertid ikke oppstille et generelt krav om undersøkelser av Løsøreregisteret, se Rt. 1992 s. 492 (Lafopa, avsnitt 497). Når det ikke var noen oppfordring til slike undersøkelser, kan unnlatt undersøkelse ikke medføre ond tro.

Samlet sett anses Svein for å ha vært i aktsom god tro på overleveringstidspunktet.

Vilkåret er oppfylt.

Alle ekstinksjonsvilkår er oppfylt.

Ingen unntak kommer til anvendelse.

Svein fortrenger utlegget og rykker opp til annenprioritet, jf. ekstl. § 1 nr. 3.

Delkonklusjon: Utlegget fortrenses av Svein.

Neste spørsmål er om Svein fortrenger håndpanteretten og derved får førsteprioritet for sin håndpanterett.

Det rettslige grunnlaget er ekstl. § 1.

Rettsvern etter panteloven er som nevnt ikke til hinder for ekstinksjon etter godtroervervloven, jf. pantel. § 1-2 fjerde ledd. Salgspanterettens rettsvern utelukker følgelig ikke ekstinksjon.

Svein oppfyller ekstinksjonsvilkårene i ekstl. § 1. Det vises til drøftelsen ovenfor. Han fortrenger dermed også salgspanteretten.

Delkonklusjon: Salgspanteretten fortrenses av Svein.

Oppsummerende konklusjon: Sveins håndpanterett har førsteprioritet, salgspanteretten annenprioritet, og utlegget tredjeprioritet.

3.2 Konkursboet mot panthaverne

Partene i saken er konkursboet og panthaverne.

Problemstillingen er om boet må respektere panterrettighetene i UTV-en.

Det rettslige grunnlaget er dekn. § 2-2.

Etter dekn. § 2-2 har fordringshavere rett til dekning i ethvert formuesgode som tilhører skyldneren på beslagstiden. Bestemmelsen gir uttrykk for aksiomet ingen debitor kan overdra til kreditor en større rett enn debitor selv har. Det er på beslagstiden stiftet tre panterrettigheter i UTV-en. Konkursboet i utgangspunktet respektere disse.

Det er klart at kreditorekstinksjon ikke kan skje. Alle panterrettigheter hadde rettsvern ved konkursåpningen. Spørsmålet er om utlegget kan omstøtes.

Det følger av dekn. § 5-8 første ledd at panterett stiftet ved utlegg hos skyldneren senere enn tre måneder før fristdagen, ikke har noen rettsvirkning overfor boet. Med fristdagen menes dagen da konkursbegjæring kom inn til tingretten, jf. dekn. § 1-2 første ledd. Alle utlegg stiftet innen et tidsrom på tre måneder før dette, er omstøtelige. Stiftelsestidspunktet er i denne relasjon det tidspunkt da den foreskrevne rettsvernsakt ble gjennomført, jf. dekn. § 5-10.

Konkurs ble åpnet den 4. april 2025. Fristdagen er normalt noen dager, kanskje en uke, før dette. Tre måneder før april er januar. Utleggstiftelser fra januar og utover er omstøtelige. Utleppet i UTV-en ble tatt i februar og tinglyst umiddelbart. Det ble dermed stiftet innenfor omstøtelsesfristen. Utleppet er omstøtelig.

Delkonklusjon: Utleppet ømstøtes.

Håndpanteretten og salgspanteretten består. Realisasjonsbeløpet går i første rekke til dekning for håndpanteretten, og – hvis det er noe igjen – resten til salgspanteretten før noe tilkommer boet.

Konklusjon: Boet må respektere håndpanteretten og salgspanteretten.

Oppgave 2

A

1. Innledning

I aksjeselskaper kan aksjer overdras. Det er viktig at det eksisterer en oversikt over aksjeeiere. Hovedproblemstillingen er hvilke krav som gjelder til aksjeeierbok. Dette reguleres i aksjeloven (asl.) §§ 4-5 flg. Tilsvarende problemstilling oppstår i relasjon til andre selskapsformer. I allmennaksjeselskaper er det for eksempel et krav om aksjeeierregister. Her rettes oppmerksomheten mot aksjelovens regler. Det vil redegjøres for og gis en tolkning av asl. §§ 4-5, 4-6 og 4-7. Øvrige bestemmelser skal ikke behandles, men kan enkelte steder nevnes av hensyn til sammenhengen i regelverket.

2. Legislative hensyn

Aksjelovens regler om aksjeeierbok bygger på en rekke legislative hensyn. Her nevnes noen. Med legislative hensyn menes reglens rettspolitiske grunnlag - lovgivers begrunnelse for og formål med reglene.

Aksjeeierboken er i stor grad bygget på praktiske hensyn. Den samler informasjon om bestående aksjonærforhold og personlig informasjon om aksjonærene. Denne typen informasjonen er på mange måter praktisk viktig. Den danner grunnlaget for hvem som skal innkalles til generalforsamling, og hvordan den enkelte aksjonær kan nås. Samtidig informerer den om hvem som er berettiget til å utøve innflytelse på selskapets virksomhet. Dette henger sammen med at innføring i aksjeeierboken er nødvendig for utøvelse av aksjonærrettigheter. Det er derfor viktig at aksjeeierboken er a jour.

Eierinteresser gjør seg også gjeldende. Aksjonærene anses normalt som selskapets eiere. Det vil naturligvis være viktig for en eier at hans eller hennes aksjeerverv er endelig og eierskapet etablert. Aksjeeierboken sikrer dette ved å gi uttrykk for etablerte aksjeinnehav.

Aksjeeierboken sikrer en stor grad av forutberegnelighet med hensyn til hvem som til enhver

tid kan utøve aksjonærrettigheter.

Videre har selskapet en klar interesse i at eierforhold er avklart. Blant annet klargjør det hvem som er berettiget til utbytteutdelinger og hvem som kan delta på generalforsamling.

Utbetalinger eller innkallinger til andre enn de berettigede vil være uheldig og kan koste dyrt.

3. Hoveddel

Asl. § 4-5 oppstiller et krav til aksjeeierbok.

Asl. § 4-5 første ledd første punktum angir at når et selskap er stiftet, skal styret "uten opphold" sørge for at det opprettes en aksjeeierbok for selskapet. Ordlyden tilsier at styret er pålagt et ansvar for å opprette en aksjeeierbok umiddelbart etter at selskapet er stiftet.

Etter asl. § 4-5 første ledd andre punktum skal aksjeeierboken føres på en "betryggende måte" og "kan føres elektronisk". At føringen skal være betryggende, tilsier at aksjeeierboken må føres slik at den vil være tilgjengelig og ikke gå tapt. Samtidig åpnes det for elektronisk føring. Det er overlatt til selskapet å velge hvilken form aksjeeierboken skal føres i, og selskapet kan enten selv eller ved hjelp av andre opprette denne, se NOU 1996:3 punkt 13.3.2.

I asl. § 4-5 andre ledd gis en oppramsing av hvilken informasjon aksjeeierboken skal inneholde om aksjonærene, herunder både fysiske og juridiske personer. Blant annet skal henholdsvis bostedsadresse og forretningsadresse samt kontaktinformasjon føres inn. Disse innholdskravene vil ikke behandles nærmere her.

Asl. § 4-5 tredje ledd første punktum angir at det for hver aksjeeier skal angis antall aksjer og nummer på aksjene. Dette er viktig av hensyn til stemmegivning, ettersom hver aksje gir én stemme, jf. asl. § 5-3 første ledd første punktum. Antall aksjer er avgjørende for hvor mange stemmer en aksjonær har. Nummerering av aksjene har først og fremst betydning for identifisering av aksjene i selskapet, hvilket muliggjør unngåelse av dobbeltsalg og liknende.

Hvis selskapet har flere aksjer, skal det angis hvilken klasse aksjene tilhører, se asl. § 4-15 tredje ledd andre punktum. Det kan i vedtektene fastsettes at det skal være aksjeklasser, se asl. § 4-1 første ledd første punktum. I praksis sondres det mellom A-aksjer og B-aksjer, hvor A-aksjene har full stemmevekt, mens B-aksjene har begrenset stemmevekt. Dette kommer til uttrykk i asl. § 5-3 første ledd andre punktum.

Asl. § 4-6 gjelder innsynsrett i aksjeeierboken. Bestemmelsen angir i første punktum at aksjeeierboken skal være åpen for "enhver". Ordlyden tilsier at innsynsrett tilkommer *alle*. Dette bekreftes i forarbeidene. Departementet fremhever at slik åpenhet "hører naturlig hjemme i et demokratisk samfunn", se Ot. prp. nr. 23 (1996-1997) punkt 8.6.4. Rettspraksis viser at selv ikke konkurrerende virksomheter kan nektes innsyn i aksjeeierboken, se Rt. 1998 s. 106. Bestemmelsen må følgelig tas på ordet.

Innsynsretten omfatter ikke aksjeeiernes digitale adresse, se asl. § 4-16 andre punktum. Dette er trolig av personvern hensyn.

Videre er det gitt en forskriftshjemmel i tredje punktum, hvoretter Kongen (regjeringen) kan gi nærmere regler om innsynsrett. Denne forskriftshjemmelen er benyttet. Forskrift av 17. november 2024 om innsyn i aksjeeierboken, aksjeeierregisteret og forvalterregistrerte aksjer foreskriver hvordan selskapet skal forholde seg til innsynsbegjæringer mv. I forskriftens § 1 andre ledd angis det at innsyn ikke skal gis i personnummer, bankkontonummer osv. Det er dermed ikke bare aksjeeierens digitale adresse som er unntatt fra innsyn, slik lovens ordlyd skulle tilsi. Reglene i forskriften behandles ikke nærmere her.

Asl. § 4-7 gjelder eierskifte. Det følger av bestemmelsens første ledd første punktum at når ny eier har meldt og godtgjort sitt erverv av en aksje, plikter selskapet uten opphold å innføre den nye aksjonæren i aksjeeierboken og angi dagen for innføringen.

Ny eier melder og godtgjør sitt erverv ved oppfyllelse av sin meldeplikt etter asl. § 4-12. Når ervervet er meldt og godtgjort, skal selskapet umiddelbart innføre ny aksjonær i aksjeeierboken. Hastverket med å føre inn ny aksjeeier har sammenheng med at utøvelse av aksjonærrettigheter forutsetter innføring i aksjeeierboken, jf. asl. § 4-2. Det er derfor viktig at aksjeeierboken er a jour, se NOU 1996:3 s. 117.

Det er i asl. § 4-7 første ledd andre punktum gjort unntak for de tilfeller hvor ervervet hindres av omsetningsbegrensningene i asl. § 4-15 andre og tredje ledd, henholdsvis samtykkekrav og forkjøpsrett. Dette innebærer at den hvis erverv selskapet nekter å samtykke til, jf. § 4-16 andre ledd, eller som en annen aksjonær utøver sin forkjøpsrett overfor, jf. § 4-23, ikke skal innføres i aksjeeierboken. Grunnen er nettopp den ervervet ikke skjer. Det er da ingen grunn til innføring i aksjeeierboken; vedkommende er ingen aksjeeier.

Asl. § 4-7 andre ledd angir at dersom selskapet på annen måte enn ved melding fra erververen blir kjent med ervervet, skal det anmerkes i aksjeeierboken. Det er dermed ikke bare gjennom erververens oppfyllelse av meldeplikten i asl. § 4-12, at ervervet kan godtgjøres. Et eksempel er der hvor ervervet kunngjøres offentlig.

Etter asl. § 4-17 tredje ledd skal selskapet oppbevare opplysninger om tidligere aksjeeiere i minst ti år. Dette er trolig av bevis hensyn i fall en konflikt med tidligere aksjonærer eller søksmål mot en av disse.

4. Avslutning

Aksjeselskap plikter å ha en aksjeeierbok. Det forgående viser at reglene primært skal sikre oversiktighet og ajourføring. Aksjelovens regler om aksjeeierbok er egnet til å ivareta de legislative hensyn.

B.

Partene i saken er Solenergi AS og Peder Ås, heretter benevnt henholdsvis "Selskapet" og "Peder".

Peder krever selskapet oppløst ved dom. Selskapet motsetter seg dette.

Problemstillingen er om selskapet kan kreves oppløst ved dom.

Det rettslige grunnlaget er asl. § 16-19.

Det følger av asl. § 16-19 første ledd at en aksjeeier kan kreve selskapet oppløst ved dom når det foreligger myndighetsmisbruk og "særlig tungtveiende grunner" taler for oppløsning som følge av det. Herved oppstilles to kumulative vilkår.

Første spørsmål er om styret har misbrukt sin myndighet.

Asl. § 6-28 omhandler myndighetsmisbruk fra styret. Bestemmelsens første ledd angir at styret ikke må foreta noe som "er egnet til" å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres bekostning. Ordlyden tilsier at styret må ha foretatt seg noe som kan innebære en forfordeling av visse aksjeeiere.

Faktum tolkes dithen at styret har diskutert selskapsstrategien, formodentlig på et styremøte, og at et flertall flertall (4) besluttet å fortsette med solcelleproduksjon rettet mot kjøpere innenfor særlige sektorer. Styret har slik sett foretatt seg noe. Det kan imidlertid ikke ses at beslutning om denne strategien gir øvrige aksjonærer en fordel på Peders bekostning. Hvis strategien skulle vise seg feilslått, vil den gå utover alle aksjonærene. Det er ingen holdepunkter for at beslutningen er mer eller mindre fordelaktig for øvrige aksjonærer enn for Peder. Det foreligger dermed ikke myndighetsmisbruk.

Vilkåret om myndighetsmisbruk er ikke oppfylt.

Fordi det ikke foreligger myndighetsmisbruk, kan selskapet ikke kreves oppløst ved dom.

Prinsipal konklusjon: Peder kan ikke kreve oppløsning ved dom.

Under forutsetning av at det foreligger myndighetsmisbruk, må det spørres om særlig tungtveiende grunner taler for oppløsning.

Vilkåret om "særlig tungtveiende grunner" er etter sin ordlyd strengt. I eldre forarbeider er det uttalt at adgangen til oppløsning ved dom er en "nødutvei", se Ot.prp. nr. 4 (1957) side 120-121. Det må vurderes om den konflikt som er oppstått "er av en slik karakter at oppløsning fremstår som en adekvat løsning", se NUT 1970:1 s. 177.

Forarbeidsuttalelsene er gjengitt i HR-2016-1439-A (avsnitt 114 og 115). I dommens avsnitt 117 slutter Høyesterett seg til uttalelser om normen i teorien, hvor det skrives at oppløsningsdom "bare kan kreves hvor andre misbrukssanksjoner er utilstrekkelige".

Uttalelsene i forarbeider og rettspraksis tilsier at det gjelder et minste inngreps-prinsipp; oppløsning må være nødvendig.

I vurderingen av vilkåret om særlig tungtveiende grunner må en legge vekt på blant annet misbrukets varighet, hvilke andre misbrukssanksjoner som står til rådighet samt hvilke følger en oppløsning vil få, se HR-2016-1439-A (avsnitt 116 og 117).

Her er det ingen konkrete holdepunkter for misbrukets varighet. Det fremgår riktignok at "samarbeidet ikke ble bedre", hvilket tilsier at misbruket har vart en stund. Når det gjelder alternative misbrukssanksjoner, er det muligheter for uttreden etter asl. § 4-24. Uttreden vil frigjøre Peder fra selskapet mot en innløsningssum. Oppløsning vil naturligvis ha til følge at selskapet opphører å eksistere. Det er svært inngripende, og vil påvirke andre aksjonærer så vel som solcellemarkedet, for ikke å tale om de 2000 ansatte i selskapet. Disse forholdene taler mot oppløsning.

I HR-2016-1439-A krevde en aksjonær utsatt for utsulting (langvarig lavt eller intet utbytte) oppløsning ved dom. I vurderingen av om vilkåret om særlig tungtveiende grunner var oppfylt, vektla domstolen at selskapet var "veldrevet og solid". Aksjonærens interesser kunne ivaretas ved uttreden etter asl. § 4-24.

I nærværende sak foreligger en interessemotsetning i et selskap etablert på 1980-tallet. Selskapet har i en årrekke hatt solid drift. Sammenlignet med ovennevnte dom er den påberopte oppløsningsgrunn mindre alvorlig. Også dette tilsier at oppløsning ikke bør skje. Samlet sett foreligger det ikke særlig tungtveiende grunner for oppløsning.

Vilkåret er ikke oppfylt.

Subsidiær delkonklusjon: Peder kan ikke kreve selskapet oppløst.

Det er ikke fremsatt et subsidiært krav om uttreden etter asl. § 4-24. Det vil likevel kort tas stilling til om Peder har rett til uttreden som alternativ misbrukssanksjon, ettersom kravet om oppløsning ikke tas til følge.

Etter asl. § 4-24 første ledd nr. 1 skal retten etter søksmål fra en aksjeeier innløse hans aksjer når "tungtveiende grunner" taler for uttreden som følge av at det foreligger myndighetsmisbruk. Uttreden kan også følge av at det foreligger et langvarig og alvorlig motsetningsforhold mellom aksjonærer vedrørende driften av selskapet, se nr. 3. Det er som nevnt forutsatt at det foreligger myndighetsmisbruk.

Spørsmålet er om tungtveiende grunner taler for uttreden.

Vilkåret om tungtveiende grunner er etter sin ordlyd strengt, men mildere enn vilkåret om *særlig* tungtveiende grunner i asl. § 16-19. Terskelen for uttreden er dermed lavere, som påpekt i HR-2016-1439-A (avsnitt 127).

Loven anviser en interesseavveining mellom på den ene siden aksjonærens interesse i å komme seg ut av selskapet og på den andre siden selskapets interesse i å motsette seg dette. Herunder er det relevant å se hen til i hvilken utstrekning konflikter er oppstått aksjonærene imellom, se HR-2016-1439-A (avsnitt 131).

Her er det oppstått en konflikt aksjonærene imellom som medfører samarbeidsproblemer. Peder har en klar interesse i å komme seg ut av selskapet. Selskapet har ingen interesse i å motsette seg uttreden; alle andre aksjonærer står ham imot. Det er følgelig en

interesseovervekt i favør av uttreden.

Det foreligger tungtveiende grunner for uttreden.

Peder har rett til å tre ut av selskapet etter asl. § 4-24.

Subsidiær konklusjon: Peder kan ikke kreve selskapet oppløst, men har krav på uttreden.